

STANDARDY DOSTĘPNOŚCI m.st. Warszawy

KATALOG DOBRYCH PRAKTYK

Opracowanie: Kamil Kowalski, Piotr Pawłowski, Tomasz Pisarzewski

Zdjęcia: Marta Kuśmierz, Tomasz Pisarzewski,
poza: s. 9 i s. 18 (II zdjęcie) - Zarząd Dróg Miejskich w Warszawie/Mirostaw Kaźmierczak;
s. 35 – Basen Muszelka.

Opracowanie graficzne: Aneta Witecka

Wydawca:

Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji

ul. Dzielna 1, 00-162 Warszawa

e-mail: integracja@integracja.org

tel.: 22 530 65 70

www.integracja.org

Publikacja współfinansowana przez m.st. Warszawa
w ramach projektu „Warszawa – Miasto Bez Barier”

Miasto dla wszystkich

„Taki, do którego można dojść bez przeszkód, na który można wejść stosunkowo łatwo”, „nietrudny do zdobycia”, „łatwy do przyswojenia”, „taki, z którym łatwo można nawiązać kontakt, do którego jest łatwy dostęp” – tak Słownik Języka Polskiego PWN wyjaśnia hasło „dostępny”. Wspólnym mianownikiem tych definicji jest brak barier, łatwość w dostępie do czegoś lub korzystaniu z czegoś. Czy nie tak powinno wyglądać nasze otoczenie? Miasto, w którym żyjemy? Przyjazne wszystkim jego mieszkańcom oraz odwiedzającym.

Miasto dostępne to miasto zrozumiałe i funkcjonalne, uwzględniające potrzeby każdego z nas. By uczynić miasto dostępnym dla wszystkich, niezbędne są dobre przepisy. Dobre, to znaczy wskazujące kryteria, jakimi powinni kierować się projektanci czy architekci podczas planowania przestrzeni i budynków, z których później wszyscy będziemy korzystać. Warszawa wprowadziła w 2017 roku Standardy dostępności, oparte na zasadach projektowania uniwersalnego. To niezwykle ważny i potrzebny dokument. Jego przyjęcie to kolejny krok w kierunku czynienia Warszawy miastem bardziej przyjaznym i dostosowanym do potrzeb różnych grup użytkowników.

Walcząc z barierami architektonicznymi, powinno się wskazywać i eliminować lub poprawiać złe, szkodliwe a często zupełnie absurdalne rozwiązania. Jednak nie mniej istotne jest dostrzeganie i promowanie dobrych praktyk. Dlatego powstał ten katalog. Są w nim przedstawione przykłady rozwiązań, które w znaczący sposób ułatwiają osobom z ograniczeniami mobilności i percepcji, w tym osobom z niepełnosprawnościami, seniorom i dzieciom, korzystanie z przestrzeni.

Bez wątpienia wiele spraw związanych z dostępnością architektoniczną Warszawy wymaga poprawy. Jednak trudno nie zauważyć i nie docenić stopniowego i konsekwentnego procesu uwalniania miasta od barier i czynienia przestrzeni publicznych powszechnie dostępnymi nie tylko w teorii.

Twórcy katalogu skupili się na przykładach najlepszych i najciekawszych rozwiązań z wielu obiektów i przestrzeni warszawskich. Nie oznacza to jednak, że każde z tych miejsc jest w pełni dostosowane do potrzeb osób z ograniczeniami mobilności i percepcji – a jedynie, że wskazane rozwiązania stanowią dobrą praktykę.

Niniejszy katalog prezentuje również zmianę podejścia do tematu dostępności. Coraz więcej osób ma świadomość, że jej zapewnienie powinno leżeć u podstaw pracy nad każdym projektem architektonicznym. „Katalog dobrych praktyk” jest świadectwem tych zmian i długiej drogi, jaką przez ostatnie lata przeszła Warszawa.

1. WPROWADZENIE.....	3
2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE	6
2.1. Wymiary ciągu pieszego.....	6
2.2. Wykończenie nawierzchni ciągów pieszych.....	7
2.3. System prowadzenia – ścieżki dotykowe.....	8
2.4. Oświetlenie	9
2.5. Elementy pionowe w przestrzeniach publicznych	10
3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH.....	11
3.1. Bezkolizyjne przejścia dla pieszych (kładki i tunele)	11
3.2. Przejścia dla pieszych w poziomie jezdni	12
3.3. Miejsca kolizji ruchu pieszego i rowerowego	13
3.4. Sygnalizacja świetlna przejść dla pieszych z sygnalizacją wibracyjną i akustyczną.....	14
3.5. Informacja dotykowa towarzysząca sygnalizacji.....	15
4. MIEJSCA POSTOJOWE I PARKINGI.....	16
5. PRZYSTANKI KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ	17
5.1. Przystanki autobusowe.....	17
5.2. Przystanki tramwajowo-autobusowe	18
6. KOMUNIKACJA PIONOWA	19
6.1. Schody zewnętrzne	19
6.2. Pochylnie	20
6.3. Poręcze i balustrady schodów i pochylni.....	21
6.4. Dźwigi osobowe (windy)	22
6.5. Podnośniki.....	23
6.6. Schody ruchome	24
7. STREFA WEJŚCIOWA	25
7.1. Podstawowe wytyczne projektowe	25
7.2. Drzwi wejściowe i elementy szklane	26
7.3. Przedsionki, wiatrołapy i korytarze	27
7.4. Wykończenie powierzchni podłogi / posadzki.....	28
7.5. Oświetlenie strefy wejściowej.....	29

8. POMIESZCZENIA SANITARNE	30
8.1. Toalety publiczne	30
8.2. Prysznice	31
8.3. Pomieszczenia z przewijakami	32
9. TERENY REKREACYJNE I WYPOSAŻENIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	33
9.1. Parki, skwery i inne tereny zieleni publicznej	33
9.2. Place zabaw	34
9.3. Bulwary nadrzeczne, plaże i kąpieliska miejskie	35
9.4. Mała architektura i meble miejskie	36
9.5. Miejsca odpoczynku	37
10. INFORMACJA TEKSTOWA, GRAFICZNA, GŁOSOWA I DOTYKOWA.....	38
10.1. Informacja tekstowa i infografiki.....	38
10.2. Kontrast barwny	39
10.3. Informacja głosowa.....	40
10.4. Informacja dotykowa	41
11. WNĘTRZA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	42

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE

2.1. Wymiary ciągu pieszego

- **Ulica Żeromskiego**
– ciąg pieszy oddzielony od drogi rowerowej pasem zieleni.

- **Bulwar George'a Smitha Pattona**
– ciąg pieszy, uporządkowana linia zabudowy.

- **Ulica Świętokrzyska**
– ciąg pieszy oddzielony od drogi rowerowej pasem zieleni.

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE

2.2. Wykończenie nawierzchni ciągów pieszych

▼
Bulwar George’a Smitha Pattona – różnicowanie rodzajów nawierzchni: ciąg pieszy wykonany z równych płyt kamiennych, droga pieszo-rowerowa o nawierzchni asfaltowej, strefa rekreacyjna wykonana z drewnianych podestów, podział poszczególnych przestrzeni za pomocą nierównej nawierzchni z kamienia polnego oraz pasów zieleni.

▼
Ulica Żeromskiego – ciąg pieszy wykonany z płyt betonowych, odseparowany od drogi rowerowej opaską z kostki granitowej.

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE

2.3. System prowadzenia – ścieżki dotykowe

- **Ulica Kinowa**
– ścieżka dotykowa wykonana z płyt o antypoślizgowej fakturze.

- **Ulica Łabiszyńska**
– pole uwagi w miejscu krzyżowania się pasów prowadzących. Poszerzenie pola uwagi w stosunku do elementu prowadzącego ułatwia wykrycie tego pola.

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE

2.4. Oświetlenie

- **Ulica Woronicza**
– doświetlenie przejścia dla pieszych i strefy przed przejściem.

- **Ulica Grochowska, ulica Mińska**
– aktywne przejścia dla pieszych. Dodatkowe oświetlenie uruchamiane przez czujniki ruchu w obrębie przejścia, ostrzega kierowcę o pojawieniu się pieszego.

2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I CIĄGI PIESZE

2.5. Elementy pionowe w przestrzeniach publicznych

▼
Centrum Handlowe Arkadia – funkcjonalna zabudowa przestrzeni pod schodami zabezpiecza użytkowników, w tym osoby z niepełnosprawnością wzroku, przed uderzeniem głową o spód schodów.

▼
Krakowskie Przedmieście – znaki drogowe na wygiętych sztycach, uwalniające ciąg pieszy od zbędnych elementów ograniczających szerokość.

3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

3.1. Bezkolizyjne przejścia dla pieszych (kładki i tunele)

► Dworzec Zachodni

– przejście podziemne z systemem ścieżek prowadzących oraz pochylnią. Dobrym rozwiązaniem byłoby wyraźne oznakowanie nawierzchni przed pochylnią, schodami oraz oznakowanie stopni schodów.

► Warszawa Stadion

– przejście podziemne z systemem ścieżek prowadzących.

► Pochylnia przy Alei Armii Krajowej

– pochylnia z wydzieloną strefą pieszą i rowerową. W części pieszej zapewniono poręcze na dwóch wysokościach. Zgodnie ze Standardami dostępności nachylenie pochylni powinno być nie większe niż 5%.

3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

3.2. Przejścia dla pieszych w poziomie jezdni

► **Ulica Krasińskiego**

– przejście dla pieszych wraz z przejazdem rowerowym w poziomie chodnika (na progu zwalniającym), z zastosowaniem ścieżek prowadzących.

► **Ulica Czerniakowska**

– przejście dla pieszych z sygnalizacją świetlną w poziomie jezdni. Zastosowano system ścieżek prowadzących, zakończony pasem ostrzegawczym oraz obniżone krawężniki.

► **Ulica Krasińskiego**

– ścieżka prowadząca z pasem ostrzegawczym przed przejściem dla pieszych, kontynuowana na wyspie oddzielającej pasy jezdni. Krawężnik obniżono do poziomu ulicy.

3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

3.3. Miejsca kolizji ruchu pieszego i rowerowego

▼
Ulica Krasińskiego – miejsce przecięcia ciągu pieszego i drogi rowerowej, oznakowane kontrastowym pasem ostrzegawczym oraz poziomymi znakami przejścia dla pieszych i symbolami wskazującymi funkcje poszczególnych ciągów.

▼
Ulica Sokola – ciąg pieszego oddzielony od drogi rowerowej opaską z kostki granitowej.

3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

3.4. Sygnalizacja świetlna przejść dla pieszych z sygnalizacją wibracyjną i akustyczną

- **Ulica Czerniakowska**
– przejście dla pieszych z sygnalizacją świetlną oraz sygnalizacją akustyczno-wibracyjną. Przy słupie sygnalizacji zastosowano podpórkę dla rowerzysty zatrzymującego się przed przejściem.

3. PRZEJŚCIA DLA PIESZYCH

3.5. Informacja dotykowa towarzysząca sygnalizacji

- ▶ **Ulica Czerniakowska**
– informacja dotykowa towarzysząca sygnalizacji świetlnej, odwzorowująca liczbę pasów i kierunek ruchu oraz lokalizację wyspy.

- ▶ **Ulica Targowa** – informacja dotykowa towarzysząca sygnalizacji świetlnej, odwzorowująca liczbę pasów i kierunek ruchu, wyspę oraz torowisko.

4. MIEJSCA POSTOJOWE I PARKINGI

▼
Ulica Kinowa – miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością z krawężnikiem obniżonym na całej szerokości miejsca, umożliwiające wygodne przedostanie się na chodnik.

▼
Dworzec Zachodni – miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością z rampą chodnikową, umożliwiającą bezpieczne opuszczenie pojazdu.

▼
Centrum Handlowe Arkadia – dodatkowe oznaczenia miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością.

▼
Centrum Handlowe Arkadia – strefa parkingowa dla pojazdów osób z niepełnosprawnością oraz osobne miejsca parkingowe (na czerwono) dla rodzin z małymi dziećmi.

5. PRZYSTANKI KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ

5.1. Przystanki autobusowe

► **Ulica Krasińskiego**

– przystanek autobusowy z zapewnionym polem oczekiwania, znajdującym się w miejscu zatrzymania drugich drzwi pojazdu.

► **Ulica Krasińskiego**

– pas ostrzegawczy na przystanku autobusowym; równolegle poprowadzona jest ścieżka prowadząca.

5. PRZYSTANKI KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ

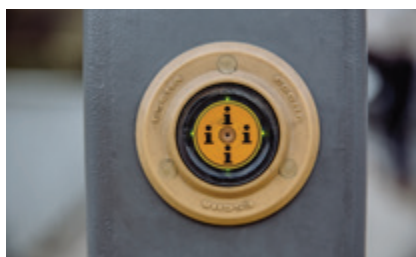
5.2. Przystanki tramwajowo-autobusowe

▼
Plac Zamkowy – przystanek autobusowo-tramwajowy z jezdnią podniesioną do poziomu chodnika (tzw. przystanek wiedeński). Rozwiązanie takie spowalnia ruch i ułatwia wsiadanie do pojazdów komunikacji miejskiej.

► **Plac Zamkowy**
– system informacji pasażerskiej na przystanku z przyciskiem umożliwiającym emisję komunikatów głosowych.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.1. Schody zewnętrzne

Metro Stadion – zadane schody zewnętrzne ze spocznikami. Zapewnione zostały kontrastowe oznaczenia pierwszego i ostatniego stopnia każdego biegu schodów. Poręcze o okrągłym przekroju, na dwóch wysokościach, prowadzone są nieprzerwanie przez cały ciąg schodów i spoczniki.

Wybrzeże Gdańskie – kontrastowe oznaczenie pierwszego i ostatniego stopnia biegu schodów na powierzchni pionowej i poziomej. Schody powinny być wyposażone w poręcze po obu stronach, na dwóch wysokościach.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.2. Pochylnie (z poręczami)

► **Muzeum Warszawy** – pochylnia wewnętrzna, o nachyleniu $<6\%$, z obustronnymi krawężnikami zapobiegającymi ześlizgiwaniu się kół wózka z pochylni. Zastosowano poręcze obustronne o przekroju okrągłym na dwóch wysokościach, zaokrąglone na końcach. Kolorystycznie wyróżniono początek oraz koniec pochylni.

◀ **Plac na Rozdrożu** – pochylnia zewnętrzna ze spocznikiem. Zapewniono poręcze obustronne o przekroju okrągłym na dwóch wysokościach. Początek oraz koniec pochylni oznaczony kontrastowym pasem ostrzegawczym na całej szerokości pochylni.

▼ **Urząd Dzielnicy Wilanów** – pochylnia wewnętrzna. Zastosowano poręcze na dwóch wysokościach kontrastujące z kolorem ściany. Wzdłuż krawędzi pochylni umieszczono ciemniejsze pasy. Pochylnia jest przykładem połączenia estetyki z funkcjonalnością. Dobrze wpisuje się w nowoczesną architekturę budynku. Wadą może być prostokątny przekrój poręczy. Pochylnia powstała przed opracowaniem Standardów dostępności i jej nachylenie (10%) nie spełnia określonych w nich wymagań. Dobrym rozwiązaniem byłoby zastosowanie wydłużonych o 30 cm poręczy oraz oznakowanie pasem ostrzegawczym przed pochylnią.

▼ **Ośrodek Nowolipie** – pochylnia zewnętrzna o antypoślizgowej nawierzchni. Zastosowano poręcze na trzech wysokościach.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.3. Poręcze i balustrady schodów i pochylni

▼
Metro Centrum Nauki Kopernik – poręcze pochylni o przekroju okrągłym, zapewnione na dwóch wysokościach.

▼
Metro Stadion – poręcze na dwóch wysokościach, wydłużone względem biegu schodów i wywinięte w dół.

▼
Wybrzeże Gdańskie – oznaczenia dotykowe na początku poręczy schodów.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.4. Dźwigi osobowe (windy)

▼ **Urząd Dzielnicy Ursynów** – nakładka na panel dotykowy umożliwia korzystanie z windy osobom z niepełnosprawnością wzroku. Przyciski na klawiaturze numerycznej są łatwo wyczuwalne za pomocą dotyku. Na przyciskach umieszczono wypukłe cyfry i symbole. Ponadto na klawiszach numerycznych zapewniono podpisy w alfabecie Braille’a a wypukłą kropką oznaczono przycisk „5”, ułatwiając w ten sposób orientację w układzie klawiatury. Na panelu zewnętrznym przyciski „w górę” i „w dół” oznaczono wypukłymi strzałkami. Przyjęcie polecenia jest potwierdzone podświetleniem przycisku.

► **Skanska Generation Park X** – panel dotykowy DCS, wyposażony w system obsługi głosowej, uruchamiany niezależnym przyciskiem, z opisem w alfabecie Braille’a. Systemy tego typu używane są zwykle w wielokondygnacyjnych biurowcach.

► **Muzeum Warszawy** – dźwig osobowy wyposażony w poręczę oraz lustro ułatwiające osobom na wózku bezpieczne opuszczanie windy. Szeroka przestrzeń wewnętrzna umożliwia manewrowanie wózkiem. Na panelu sterowania zapewniono oznaczenia w alfabecie Braille’a oraz wypukłe cyfry i symbole. Poprzez zmianę koloru oraz większą wypukłość został podkreślony przycisk wskazujący kondygnację „0”.

▼ **Centrum Badań i Rozwoju Technik Bezpieczeństwa Procesów Pracy i Środowiska (TECH-SAFE-BIO), Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy** – dźwig osobowy wyposażony w lustro oraz poręczę zamontowane na dwóch wysokościach. Portal dźwigu jest podświetlony łagodnym światłem, co ma ułatwiać zlokalizowanie wejścia osobom z niepełnosprawnością wzroku.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.5. Podnośniki

▼
Muzeum Warszawy – platforma podłogowa z przesuwem. Platforma w stanie spoczynku jest ukryta w posadzce, a dzięki możliwości wyłożenia jej dowolnym materiałem może być niewidoczna. Po uruchomieniu wykonuje ruch pionowy do żądanej wysokości, a następnie ruch przesuwny w kierunku końca biegu schodów. Platforma tego typu jest idealnym urządzeniem do zamontowania w budynkach zabytkowych, w których nie można stosować innych rozwiązań.

► **Muzeum Warszawy** – schodoplatформа zamontowana w miejscu, w którym niemożliwe jest wyeliminowanie schodów i zastosowanie pochylni. W stanie spoczynku pełni funkcję schodów, po uruchomieniu zmienia się w podnośnik pionowy.

► **Metro Dworzec Wileński** – podnośnik zamontowany w miejscu, w którym niemożliwe jest zastosowanie pochylni wzdłuż schodów.

6. KOMUNIKACJA PIONOWA

6.6. Schody ruchome

▼
II linia Metra – schody ruchome z kontrastowym oznaczeniem stopni. Trzy pierwsze stopnie tworzą płaszczyznę poziomą.

7. STREFA WEJŚCIOWA

7.1. Podstawowe wytyczne projektowe

▼
Urząd Dzielnicy Ursynów – drzwi wejściowe do budynku dostępne są dla wszystkich użytkowników. Zastosowano parę drzwi otwieranych ręcznie oraz drzwi automatyczne przesuwne. Wejście umieszczono na poziomie terenu. Strefa wejściowa pozbawiona jest wystających ponad powierzchnię wycieraczek i krutek, które mogłyby utrudniać poruszanie się. Szklane drzwi oznaczono poziomym pasem w kolorze czerwonym. Wejście obramowano czerwonymi kolumnami i daszkiem, co znacznie ułatwia jego znalezienie.

7. STREFA WEJŚCIOWA

7.2. Drzwi wejściowe i elementy szklane

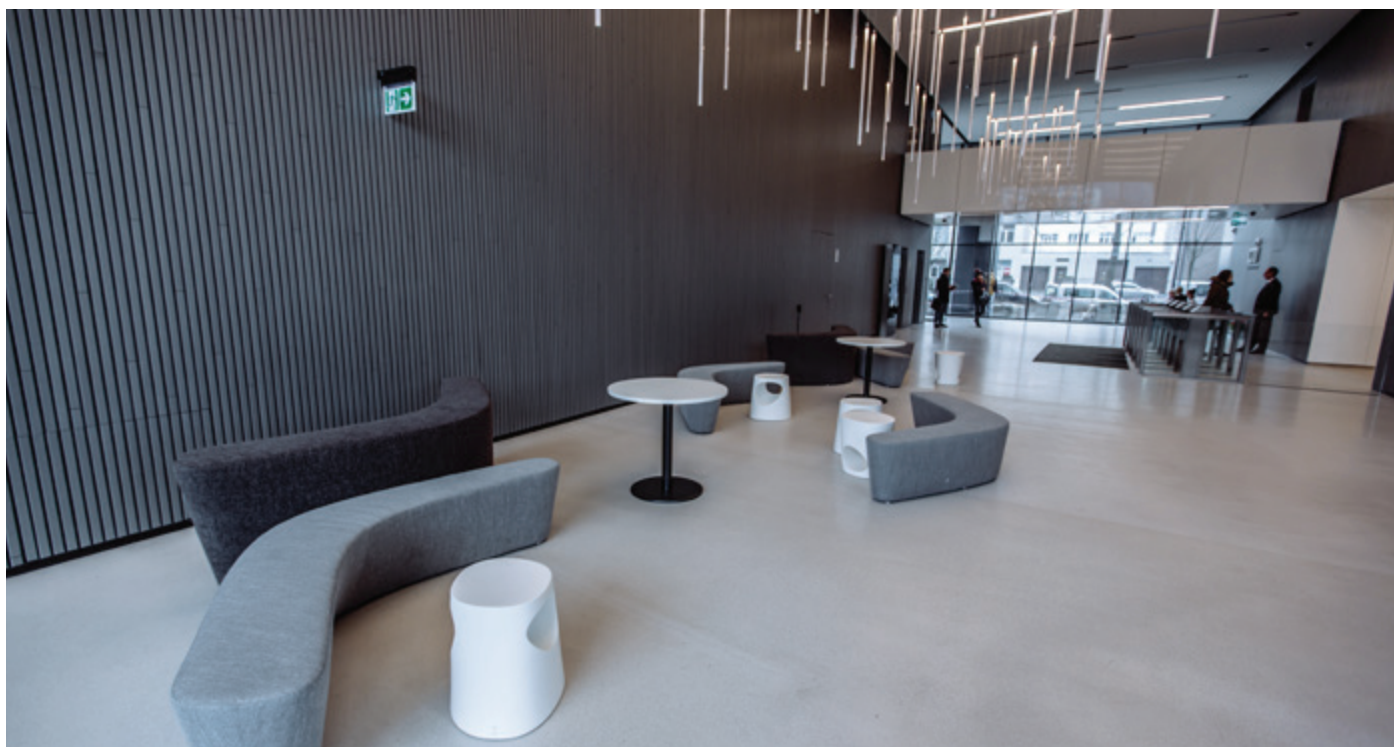

▼
Skanska Generation Park X – przeszklone drzwi wejściowe, oznakowane pasami na dwóch wysokościach. Obok drzwi obrotowych zapewniono drzwi rozwierane ręcznie, z klamkami po stronie zewnętrznej i wewnętrznej. Przy drzwiach obrotowych zastosowano dwa przyciski:

- górny - służący do awaryjnego zatrzymania drzwi,
- dolny - do spowolnienia ruchu drzwi, np. przez osobę starszą lub poruszającą się na wózku.

7. STREFA WEJŚCIOWA

7.3. Przedsionki, wiatrołapy i korytarze

▼
Skanska Generation Park X – hol wejściowy z wyraźnymi kontrastami pomiędzy posadzką a ścianami, wyraźny podział przestrzeni na część komunikacyjną i wypoczynkową, recepcja położona na wprost wejścia.

▼
Skanska Generation Park X – bramki kontroli dostępu z zapewnionym szerszym przejściem, umożliwiającym dostanie się do holu windowego np. osobie poruszającej się na wózku. Dobrym rozwiązaniem byłoby oznakowanie krawędzi szklanych kontrastowym pasem na górnej krawędzi szkła.

7. STREFA WEJŚCIOWA

7.4. Wykończenie powierzchni podłogi / posadzki

▼
Muzeum Warszawy – posadzka podłogi matowa, o właściwościach antypoślizgowych. Dostęp do instalacji prowadzonych pod podłogą umożliwiają pokrywy o tej samej fakturze, zlicowane z powierzchnią posadzki.

▼
Centrum Badań i Rozwoju Technik Bezpieczeństwa Procesów Pracy i Środowiska (TECH-SAFE-BIO), Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy – nawierzchnia wewnętrzna kauczukowa o jednolitej barwie, o wysokich właściwościach antypoślizgowych.

7. STREFA WEJŚCIOWA

7.5. Oświetlenie strefy wejściowej

▼
Centrum Handlowe Arkadia – oświetlenie strefy wejściowej bazujące w dużym stopniu na wykorzystaniu światła naturalnego, pozwalającego uzyskać płynne przejście pomiędzy oświetleniem zewnętrznym i wewnętrznym (łagodne przyzwyczajanie wzroku do zmieniających się warunków oświetlenia).

8. POMIESZCZENIA SANITARNE

8.1. Toalety publiczne

▼
Muzeum Warszawy – toaleta dla osób z niepełnosprawnością. Bardzo duża przestrzeń manewrowa zapewnia wygodny dostęp do poszczególnych elementów wyposażenia. Zainstalowano syfon podtynkowy, dzięki któremu zapewniono więcej przestrzeni pod umywalką. Korzystną zmianą byłoby zainstalowanie z lewej strony muszli poręczy uchylnej (w ten sposób osoba z niepełnosprawnością miałaby wybór, z której strony się przesiąść), a także zainstalowanie podajnika papieru w bliskiej odległości od toalety.

▼
Muzeum Łazienki Królewskie, Stara Oranżeria – toaleta w zaadaptowanej przestrzeni zabytkowej. Miska ustępowa zapewnia transfer jednostronny. Zastosowana przestrzeń pod umywalką zapewnia wygodę osobom poruszającym się na wózku. Do umieszczenia umywalki wykorzystano istniejącą wnękę okienną, dzięki czemu możliwe było zachowanie większej przestrzeni manewrowej. Ze względu na usytuowanie umywalki przy oknie lustro umieszczono na ścianach. Toaleta wyposażona jest w system alarmowy.

▼
Centrum Handlowe Arkadia – toaleta dla osób z niepełnosprawnością. Miska ustępowa zapewnia transfer jednostronny. Zainstalowano syfon podtynkowy, dzięki któremu zapewniono więcej przestrzeni pod umywalką. Toaleta wyposażona jest w system alarmowy.

8. POMIESZCZENIA SANITARNE

8.2. Prysznice

▼
Ośrodek Nowolipie – kabina prysznicowa bezprogowa, zapewniająca przestrzeń manewrową dla osób poruszających się na wózkach, wyposażona w siedzisko. W estetyczny sposób wykorzystano żółte elementy, ułatwiające jednocześnie osobom z niepełnosprawnością wzroku orientację w układzie pomieszczenia. Dobrym rozwiązaniem byłoby zainstalowanie obustronnych poręczy przy krzeselku prysznicowym.

8. POMIESZCZENIA SANITARNE

8.3. Pomieszczenia z przewijakami

▼
Centrum Handlowe Arkadia – pomieszczenie dla rodzica z dzieckiem, wyposażone w przewijak, odrębną toaletę i umywalki na dwóch wysokościach oraz kuchenkę mikrofalową. Przestronne pomieszczenie umożliwia korzystanie z niego również rodzicom poruszającym się na wózku. Dobrym rozwiązaniem byłoby umieszczenie niżej kuchenki mikrofalowej i lustra, tak żeby osoby niskiego wzrostu i na wózkach mogły z nich swobodnie korzystać.

▼
Muzeum Warszawy – przewijak usytuowany w przestronnej toalecie dla osób z niepełnosprawnościami.

9. TERENY REKREACYJNE I WYPOSAŻENIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

9.1. Parki, skwery i inne tereny zieleni publicznej

▼
Park Polińskiego – szeroki chodnik został rozdzielony pośrodku pasem kostki o innej fakturze, co może ułatwiać poruszanie się osób z niepełnosprawnością wzroku.

▼
Park Polińskiego – ciąg pieszy oraz droga rowerowa zostały rozdzielone pasem zieleni. Ławki znajdują się poza strefą wolną od przeszkód. Wskazane byłoby pozostawienie utwardzonej przestrzeni przy ławkach, umożliwiające np. odstawienie wózka lub roweru. Dobrym rozwiązaniem jest wyraźne rozdzielanie ścieżki rowerowej od pasa pieszego innym materiałem nawierzchni - ścieżka rowerowa jest wykonana z asfaltu, a ścieżka piesza utwardzona lub z kostki kamiennej.

9. TERENY REKREACYJNE I WYPOSAŻENIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

9.2. Place zabaw

▼
Park Polińskiego – urządzenia dostosowane do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchu.

▼
Park Odkrywców przy Centrum Nauki Kopernik – urządzenia angażujące słuch, mogą być wykorzystywane np. przez dzieci z niepełnosprawnością wzroku.

9.3. Bulwary nadrzeczne, plaże i kąpieliska miejskie

▼
Basen Muszelka – basen rehabilitacyjny wyposażony w podnośnik, umożliwiający transfer do niecki basenu.

9.4. Mała architektura i meble miejskie

▼
Bulwar George’a Smitha Pattona – kosze na śmieci zlokalizowane poza strefą wolną od przeszkód, tuż przy jej krawędzi.

▼
Bulwar George’a Smitha Pattona – elementy małej architektury zlokalizowane są poza strefą wolną od przeszkód. Odrębna funkcja strefy podkreślona została przez zmianę faktury nawierzchni.

► **Park Przy Bażantarni**
– źródło z wodą pitną z kranami na dwóch wysokościach, co umożliwia wygodne korzystanie przez osoby niskiego wzrostu lub poruszające się na wózkach. Źródło zostało umieszczone obok ciągu pieszego, w sposób niekolidujący z trasą wolną od przeszkód. Dodatkowo urządzenie wyposażone jest w poidło dla psów.

9.5. Miejsca odpoczynku

▼
Bulwar George’a Smitha Pattona – ławki z podłokietnikami, zlokalizowane w pobliżu ciągu pieszego, jednak poza strefą wolną od przeszkód. Obok ławki zapewniono utwardzoną przestrzeń, umożliwiającą odstawienie np. wózka lub roweru.

▼
Park Przy Bażantarni – ławki z podłokietnikami, zlokalizowane w pobliżu ciągu pieszego, jednak poza strefą wolną od przeszkód. Obok ławki zapewniono utwardzoną przestrzeń, umożliwiającą odstawienie np. wózka lub roweru.

10. INFORMACJA TEKSTOWA, GRAFICZNA, GŁOSOWA I DOTYKOWA

10.1. Informacja tekstowa i infografiki

▼ **Muzeum Warszawy** – informacja tekstowa z wysokim kontrastem pomiędzy znakami a tłem. Użyto łatwiejszej do odczytania czcionki o kroju bezszeryfowym.

Urząd Dzielnicy Wilanów – spójny system oznaczeń ściennych, stosowany we wszystkich urzędach dzielnic w Warszawie. Kontrastowe pikotgramy uzupełnione są opisem w alfabecie Braille’a. ◀

▶ **Warszawa Wschodnia**

– czytelny system informacji wizualnej, umieszczony na kontrastowym, matowym tle. Dwujęzyczne opisy oraz dobrze zaprojektowane piktogramy ułatwiają poruszanie się turystom.

10.2. Kontrast barwny

▼
Warszawa Stadion – kontrastowy system oznaczeń.

- **Centrum Badań i Rozwoju Techniki Bezpieczeństwa Procesów Pracy i Środowiska (TECH-SAFE-BIO), Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy** – spójny, kontrastowy system oznaczeń ściennych. Zróżnicowanie kolorystyki kondygnacji pomaga w orientacji na terenie dużego obiektu. Ponadto umieszczono tablice kierunkowe wskazujące położenie poszczególnych pomieszczeń.

10.3. Informacja głosowa

- **Muzeum Łazienki Królewskie, Stara Oranżeria** – kasa z piktogramami informującymi m.in. o zastosowaniu pętli indukcyjnej i audiodeskrypcji.

- ▼ **Urząd Dzielnicy Wilanów** – stanowisko recepcyjne z informacją o możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego on-line.

10.4. Informacja dotykowa

- **Warszawa Wschodnia** – plan dotykowy, ułatwiający orientację na terenie dworca, pod warstwą dotykową znajduje się warstwa wizualna umożliwiającą zrozumienie planu osobom widzącym.

- **Urząd Dzielnicy Ursynów** – legenda planu tyflograficznego, odzwierciedlającego plan kondygnacji i jej najważniejsze elementy.

▼
Muzeum Łazienki Królewskie, Stara Oranżeria
– model dotykowy budynku umożliwiający zapoznanie się z formą zabytkowego budynku osobie z niepełnosprawnością wzroku.

▼
Muzeum Łazienki Królewskie, Stara Oranżeria – tyflografiki prezentujące fragment historycznego założenia i wybranych rzeźb.

11. WNĘTRZA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

▼
Urząd Dzielnicy Ursynów, Wydział Obsługi Mieszkańców – meble ustawiono z zachowaniem zasady jednej linii, co pozwoliło uzyskać dobrze zorganizowaną i czytelną przestrzeń komunikacyjną. Pod schodami ustawiono meble i tablice informacyjne, dzięki którym osoby z niepełnosprawnością wzroku nie uderzą głową o spód konstrukcji schodów. Zapewniono również czytelną informację wizualną oraz ścieżki dotykowe, które ułatwiają poruszanie się po budynku osobom z niepełnosprawnością wzroku.

◀
Urząd Dzielnicy Wilanów
– dwupoziomowy blat stanowiska informacyjnego dostosowany do potrzeb różnych grup osób.

11. WNĘTRZA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

- **Centrum Badań i Rozwoju Technik Bezpieczeństwa Procesów Pracy i Środowiska (TECH-SAFE-BIO), Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy**
– dwupoziomowy blat recepcji i szatni, dostosowany do potrzeb różnych grup osób. Niższy fragment blatu wysunięto, dzięki czemu osoba poruszająca się na wózku ma do niego wygodniejszy dostęp.

- **Ośrodek Nowolipie** – dwupoziomowy blat recepcji, dostosowany do potrzeb różnych grup użytkowników. Pod niższą częścią zachowano wolną przestrzeń ułatwiającą dostęp do stanowiska osobie poruszającej się na wózku.

- **Muzeum Łazienki Królewskie, Stara Oranżeria**
– meble i rzeźby ustawiono wzdłuż ścian, całkowicie rezygnując z ograniczników i zapewniając wygodną przestrzeń komunikacyjną w środkowej części galerii. Wybrane rzeźby umieszczono na niższych postumentach umożliwiając ich poznawanie przez dotyk m.in. osobom z niepełnosprawnościami sensorycznymi i intelektualnymi. Przestrzeń wyposażona jest także w stałą pętlę indukcyjną do montażu której wykorzystano relikty XVIII – i XIX-wiecznego podposadzkowego systemu ogrzewania. Ponadto aplikacja mobilna umożliwia samodzielne zwiedzanie galerii przez osoby z niepełnosprawnościami.

11. WNĘTRZA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

- **Muzeum Warszawy** – krzesło, które po złożeniu może pełnić rolę laski. Osoby zwiedzające mogą je wypożyczyć na czas zwiedzania i ustawić w dowolnym miejscu ekspozycji, gdy będą chciały odpocząć lub spędzić więcej czasu przy wybranym eksponacie.

- **Ośrodek Nowolipie** – biurko z automatyczną regulacją wysokości. Użytkownik może dostosować wysokość blatu do swoich potrzeb. To rozwiązanie jest szczególnie pomocne dla osób poruszających się na wózku, które nie mają możliwości regulacji wysokości siedziska.

